

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Brå rapport DNR B3.3-01150/2007

Kartläggning av möjligheten att utveckla arbetet med "våld i nära relationer" i Gällivare.

Samtalsbyrån med familjerådgivning
Gällivare Kommun
Margaretha Edwardsson
Lena Cederquist

Januari-2008

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	1
INLEDNING	1
BAKGRUND	2
KARTLÄGGNINGENS SYFTE	3
HUR VI GENOMFÖRDE KARTLÄGGNINGEN	3
TEORETISKA PERSPEKTIV PÅ MÄNS VÅLD I NÄRA RELATIONER	4
STUDIEBESÖK OCH KONFERENS	7
- Familjerådgivningen i Falun	7
- Mansmottagningen mot våld i Uppsala	8
- Mansmottagningen mot våld i Umeå	8
- Centrum mot våld i Umeå	9
- Familjeterapikongressen, föreläsningar	10
KONTAKT MED FÖRETAG OCH UNGDOMSVERKSAMHETER	11
- Lkab	11
- Ungdomsmottagningen	11
- Elevhälsan på gymnasieskola	12
INVENTERING AV HUR VÅLDET UPPMÄRKSAMMAS IDAG	12
- Gemensam biståndsenhet	12
- Frivården	13
REFLEKTIONER	13
- Samtalsbyrån	13
- Mansmottagning/Krismottagning	14
- Barnen och kvinnorna	15
- Förebyggande arbete	15
SLUTSATSER	16
Litteratur som inspirerat oss	
Bilagor	
- Brev till Lkab och Boliden/Aitik	

SAMMANFATTNING

Rapporten redovisar resultatet av en kartläggning av möjligheten att utveckla arbetet kring frågor som rör våld i nära relationer i Gällivare. Kartläggningen är genomförd med hjälp av ekonomiskt utvecklingsstöd från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och i samverkan med det lokala Brottsförebyggande rådet i Gällivare.

Vi har genomfört litteraturstudier, studiebesök och samtal med tänkta samarbetspartner inom näringslivet och offentlig verksamhet. Genom studiebesök har vi sökt idéer och kunskap för att se om det är möjligt att utveckla vår egen verksamhet på Samtalsbyrån och se om det finns förutsättningar att skapa något nytt.

INLEDNING

För ett antal år sen deltog en person från Samtalsbyrån på Psykoterapimässan i Stockholm. Vid denna mässa höll Hans Åberg från Mansmottagningen mot våld i Uppsala (MVU) en föreläsning om sin verksamhet och sitt perspektiv på hur man kan hjälpa män som utövar våld i nära relationer. Föreläsningen spelades in på band och vid en arbetsplatsträff lyssnade vi alla på bandet. Det födde många tankar kring vad vi kunde förändra i vårt arbetssätt och hitta nya former för arbetet.

Av många anledningar blev inte tankarna mer än tankar då för att återigen aktualiseras med KFR:s (Sveriges Kommunala Familjerådgivare) studiedagar i Falun 2005. Temat för denna studiedag var ”Det gruvliga och det ljuvliga” - om bland annat våld i parrelationer. Huvudtalarna var Per Isdal från ALT (Alternativ till völd) Oslo, och Viveka Enander som varit med och skrivit boken ”Varför går hon?”, vilken handlar om de faktorer som styr att en misshandlad kvinna faktiskt lämnar den destruktiva partnern.

Efter dessa dagar började vi skissa på hur vi skulle kunna utveckla vårt arbete i Gällivare. I samverkan med vår dåvarande enhetschef, Lotta Johansson, beslutade vi att söka medel från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) för att kartlägga möjligheterna till att utveckla dels vårt interna arbete på Samtalsbyrån med våld i nära relationer och då även specifikt för männen, men även titta på vidare möjligheter till förebyggande arbete i samverkan med stora arbetsplatser på orten. Vi förstod att vi behövde undersöka hur och under vilka former ett sådant arbete skulle ske. Det reser en del dilemman att arbeta med våld och säkerhetsfrågor runt kvinnans skydd på en ort som saknar en fungerande kvinnojour. Skulle vår stränga sekretess inom familjerådgivningen, ställa till problem för utvecklandet av nya former för arbetet? Vi saknade också kunskaper om de konkreta arbetsmetoder som vi visste fanns runt om i landet. Dessutom fanns det en tredje part som också behöver uppmärksammas mer, nämligen barnens situation i våldsamma familjer. Hur kan man hjälpa dem på bästa sätt? Vår kartläggning har inte primärt haft fokus på kvinnorna eller barnens situation utan vår inriktning har varit männen. Om man bestämmer sig för att starta någon form av behandlingsalternativ för män som utövar våld måste man givetvis utveckla omhändertagandet av både kvinnorna och barnen. Men det ligger inte inom ramen för vår kartläggning.

Vi träffar och har träffat många familjer där hot och våld är en del av svårigheterna i relationen. All befintlig forskning talar om att det våld som går så långt som till anmälan är en försvinnande liten del av det våld som finns. Det finns ett stort mörkertal. Därför blir det viktigt att nå ut så

tidigt som möjligt så att inte våldet får utvecklas utan kan stoppas.

Vår kontakt med unga vuxna har gett oss insikten att det finns ett stort behov av att tala om hur en bra relation utan våld ser ut. Gymnasieskolan är den plats där de flesta ungdomar finns, och därför tänkte vi att det är ett bra ställe för samverkan i dessa frågor.

Vad definierar man som våld och kan man få hjälp med att förändra sitt beteende? Vi har valt att ansluta oss till den vidare definitionen av våld som ALT har:

”Våld är en fysisk eller psykisk handling för att förhindra någon från att göra det den vill eller få den att göra det den inte vill”

Vi hade en idé att försöka nå ut och söka samverkan med stora arbetsplatser där många män arbetar. Att föra ut information och diskutera kring allt som rör relationer och konflikter skulle kunna vara ett sätt att fånga upp män i ett tidigt skede och som vanligtvis inte söker oss.

BAKGRUND

Samtalsbyrån med familjerådgivning har funnits i 13 år. Den startades i och med lagen som kom 1995, och sa att alla kommuner ska kunna erbjuda par/familjer familjerådgivning. På Samtalsbyrån arbetar tre personer på heltid och vi servar tre av Sveriges nordligaste kommuner, Gällivare, Jokkmokk och Pajala. I de två sistnämnda bedriver två av familjerådgivarna filialverksamhet en dag varannan vecka.

Vi har arbetat med en bred inriktning mot alla de som har relationsproblem av olika slag. Under dessa år har vi mött åtskilliga män och kvinnor som lever i destruktiva relationer med inslag av både psykisk och fysisk misshandel. På senare år har vi även nått många yngre par som ett resultat av samverkan med Gällivares Ungdomsmottagning och Socialtjänsten.

Redan vid starten fanns det klart uttryckt att Samtalsbyrån skulle vara en verksamhet som erbjöd människor möjlighet att komma och tala om det som de hade bekymmer med i sina liv. Detta utan att någon annan definierade om de hörde hemma där med sina bekymmer eller inte utan detta fick avgöras i det första mötet.

Idén var och är fortfarande att vara en lättillgänglig samtalsbehandlande instans dit människor själva kan söka sig. Det kan vara enskilda, par, familjer eller andra konstellationer av nätverk.

I relationer där våld av olika slag förekommer finns det bara förlorare. Kvinnornas situation har på senare år uppmärksammats mer och mer och formerna för arbetet med dem är under utveckling. I Gällivare kommun har det nu bildats en Kvinnojour efter att de kvinnor som behövt jouten under många år har varit hänvisade till Kiruna eller Luleås kvinnojouren.

För de män som utövar våld finns det idag ingen som har utvecklat någon specifik behandling i Gällivare. I Luleå har Kriminalvården nyligen startat sitt behandlingsprogram, IDAP, som riktar sig till vuxna män som har använt hot, våld eller kontrollerande beteende gentemot sin kvinnliga partner/före detta partner. De flesta som deltar i programmet är dömda till frivårdspåföljd men programmet bedrivs även på särskilda avdelningar inom några anstalter.

För barnen finns det en arbetsgång och ett omhändertagande när man upptäcker sexuellt våld som riktas direkt mot barn, men barn och ungdomar som bevittnat våld finns det inga speciella insatser annat än de ordinarie verksamheter som arbetar med utsatta barn (BUP och Socialtjänstens Barn-och Ungdomsgrupp)

Både i Sverige och i andra länder har man arbetat med och utvecklat olika metoder för att hjälpa människor som finns i destruktiva relationer. Kunskap om vad som utlöser och upprätthåller våldet är väl dokumenterat och behandlingsinsatser som gagnar en lösning eller vidmakthåller våldsutövandet berör vårt inre arbete på Samtalsbyrån.

När det förekommer våld i relationen är det svårt att arbeta med några andra problem eftersom detta överskuggar och omöjliggör normal problemlösning. I värsta fall kan samtalet fungera som en ytterligare faktor för fortsatt våld. Det är därför av yttersta vikt att hitta arbetssätt där man kan hjälpa både offer och utövare till våld.

KARTLÄGGNINGENS SYFTE

Syftet med kartläggningen var att för det första hitta en modell, ett arbetssätt, som gör att vi kan arbeta med våld i par och familjrelationer som fungerar hos oss i Gällivare, där vi saknar storstädernas specialresurser.

Ett annat syfte med kartläggningen var att se om det finns ett intresse hos de stora mansdominerade företagen att samverka förebyggande för att försöka nå ut och medvetandegöra frågor som rör aggressivitet och konflikthantering. Vår idé var förutom förfrågan till våra stora arbetsplatser LKAB och Aitik också ställa samma fråga till dem som möter gymnasieungdomar. Ungdomar som går på gymnasiet befinner sig i den ålder då kärleksrelationer blir allvarliga och frågorna kring hur man ska vara med varandra och hur man löser konflikter aktualiseras.

Genom att göra studiebesök i redan etablerade verksamheter hoppades vi få kunskap om hur man kan arbeta med behandling av våldsrelaterade frågor.

Förutom studiebesök och träffar hade vi för avsikt att skaffa oss mer kunskap genom litteraturstudier.

HUR VI GENOMFÖRDE KARTLÄGGNINGEN

I ansökan om medel för att göra den här kartläggningen skriver vi att det är viktigt att kunna undersöka om det finns intresse och möjlighet att utveckla ett nära förebyggande arbete med Gällivares stora arbetsplatser. Gällivares basnäring har varit och är fortfarande gruvindustrin i form av LKAB och Boliden/Aitik. Vi skickade ut brev till dessa och fick svar från LKAB som vi träffade. Aitik hörde aldrig av sig trots påminnelse och förtydligande.

Vi beskrev också i ansökan att vi ville veta mer om hur andra familjerådgivningar möter dessa frågor i det direkta behandlingsarbetet. Vi valde Faluns familjerådgivning som vi visste hade kommit längre än oss i detta arbete. Dessutom visste vi att de var en del av KFR:s nätverk ”våld i nära relationer”. Vi visste också att Umeås familjerådgivning hade liknande tankar som oss och att de stod i startgroparna för att starta en mansmottagning. Vi var mycket nyfikna på vilket arbetssätt de hade valt och hur de hade tänkt lösa sekretessfrågan. Centrum mot våld kände vi inte till förrän vi hade fått kontakt med Familjerådgivningen i Umeå. Eftersom det visade sig att de skulle samarbeta föll det sig naturligt att även besöka dem.

Under tiden som vi har arbetat med den här kartläggningen har vi ställt oss frågan hur gör man idag i de verksamheter i Gällivare som kommer i kontakt med familjer där det förekommer våld.

Vi valde att via mail ställa ett antal frågor till Gemensam biståndsenhet inom Socialförvaltningen.

Där finns Vuxengruppen som har vuxna med missbruk- och psykiatriska bekymmer som sin målgrupp, Barn- och ungdomsgruppen som arbetar med barn och deras familjer samt Familjerätten som arbetar med vårdnads- och boendefrågor och samarbetsamtal. Dessutom ställde vi frågorna till Försörjningsenheten som arbetar med ekonomiskt bistånd. Vi har också samtalat med Frivården om IDAP (Integrated Domestic Abuse Programme).

Ungdomsmottagningen träffar idag ungdomar som går på högstadiet och informerar och diskuterar kring sex- och samlevnad. Vår fundering var om de också träffade alla gymnasieungdomar vid något tillfälle och om vi i samband med det skulle kunna samverka med våra frågor. Vi fick förslag att även ta kontakt med Elevhälsan på Välkommaskolans gymnasium för att ta reda på om de hade något befintligt forum där vi kunde komma in och prata om våra frågeställningar.

Mansmottagningen i Uppsala har vi valt för att vi hade hört Hans Åberg som förestår mottagningen prata om sitt arbete. Han hade också ett nära samarbete med "Alternativ till vold" som finns i Oslo. Per Isdal, författaren till "Meningen med våld" uppfattar vi som en av förgrundsfigurerna när det gäller att arbeta med våldsbeteende.

Under tiden som vi arbetade med kartläggningen så deltog vi i Familjeterapikongressen som Svenska familjeterapiföreningen organiserar. De hade flera teman kring våldsbeteende och behandling varför detta var intressant för oss.

TEORETISKA PERSPEKTIV PÅ MÄNS VÅLD I NÄRA RELATIONER

Följande genomgång av teorierna kring mäns våld har inte ambitionen att vara uttömmande. Vi har valt att beskriva det som vi tycker är mest intressant och viktigt utifrån våra behov av kunskap. Det finns naturligtvis fler teorier kring vad våld är, hur det ska definieras och varför det är ett så stort och vanligt förekommande problem.

Vill man ha en grundlig genomgång av hur det ser ut idag hänvisar vi till rapporten "Mäns våldsutövande – barns upplevelser" av Maria Eriksson med Helene Biller och Dag Balkmar (ht 2006) på uppdrag av Integrations- och jämställdhetsdepartementet samt rapporten från Nationell konferens om arbetet med mäns våld i nära relationer i Uppsala maj-2006.

Statistiken som beskriver våldet är missvisande, då den bygger på antalet anmälningar. Forskningen visar att det finns ett stort mörkertal. Av anmälningar framkommer dock att det skett en ökning av anmälda våldsbrott de senaste åren men få av dem leder till domar. Detta för att det är svårt att styrka om det inte finns tydliga fysiska bevis. Vi talar om mäns våld i nära relationer och då kan man ju invända att det är väl inte bara män som slår. Det är riktigt, men den största delen våld utövas av män. För att kunna arbeta med ansvarstagande för våldet är det nödvändigt att se att det förhåller sig så.

När man studerar olika teorier kring våld och hur man ser på vad som ska definieras som våld ser det ut som att man enats om en gemensam definition. Per Isdal vid Alternativ till vold i Norge definierar det så här i "Meningen med våld" sid.34

"- Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar,

smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något denna vill”

Av ovanstående är inte våld enbart kopplat till fysiskt våld eller misshandel. Våld kan delas upp i

- fysiskt våld
- sexuellt våld
- materiellt våld
- psykiskt våld
- latent våld (när kvinnor undviker att gå ut på stan inför risken att råka ut för våld. Hagamannen i Umeå är ett exempel på detta.)

Oavsett var man lägger orsaken till att våld uppstår verkar alla eniga om att man måste vara tydlig i sitt avståndstagande till handlingen. Att fördöma handlingen och samtidigt se att alla vinner på att hjälpa personen som utövare respektive är offer eller vittne till våldshandlingen är en viktig hälsofråga för hela samhället. Den forskning som finns på män som använder våld är att det stora flertalet har erfarenheter av att som barn antingen varit utsatta för våld eller bevittnat våld. Barn som varit vittne får samma typ av skadeverkningar som de som varit offer. Så devisen: våld föder våld får stöd av undersökningarna. Att arbeta både med mannens våld i familjen och hjälpa barnen som bevittnat våld tidigt blir ett viktigt sätt att stoppa våldsspiralen. Även kvinnor som varit utsatta är mer benägna att utsätta andra kvinnor och barn för våld.

Med olika synsätt följer olika behandlingsinriktningar men oavsett detta verkar man enig om att

- våld handlar om jämställdhet
- våld handlar om mänskliga rättigheter
- våld handlar om maktmissbruk
- våld har omfattande skadeverkningar
- våld är ett komplext och sammansatt problem

Från början var våld fokuserat på den våldsutsatta kvinnan och som ett resultat av det kom kvinnojourerna till som skydd och hjälp. Mannen betraktades som ett kriminellt och juridiskt problem. Nästa steg blev att man förstod att det inte hjälpte att skilja ut kvinnan eftersom det visade sig inte vara självklart att hon lämnade mannen trots misshandel. Många kvinnor uttryckte att hennes förmåga att lämna det destruktiva våldet var avhängigt att mannen fick hjälp.

De olika perspektiven på mäns våld leder till olika behandlingsmodeller. Följande kan beskriva vilka olika grundorsaker som olika modeller har:

- Makt och kontroll (ligger i de samhälleliga strukturerna där mannen är överordnad och kvinnan underordnad, en feministisk ståndpunkt)
- Social förklaringsmodell (fattigdom och socialt utanförskap)
- Socialpsykologisk förklaringsmodell
- Traumaperspektiv (Olika barndomstrauman kan förklara våldet)
- Psykoanalytiskt perspektiv
- Psykiatriskt perspektiv (psykisk sjukdom/personlighetsstörning)
- Beteendeproblem
- Lagen (kriminell handling)

Den strukturella förklaringsmodellen beskriver hur man kan förstå våldet utifrån strukturen med

könstillhörighet och makt. Denna modell kallas för ett feministiskt perspektiv. Ofta är inlärningsteoretiska behandlingsmetoder vanliga med det här synsättet. Man arbetar med att synliggöra och lära om maktförhållanden mellan könen.

Den sociala förklaringsmodellen ser på våldet utifrån fattigdom och socialt utanförskap som en stark bidragande faktor till att våld ökar.

Den socialpsykologiska modellen betraktar våldet mer som ett resultat av flera sammanhängande faktorer som kultur, samspel och kommunikation i familjesystemet och könsroller.

Både traumaperspektivet och den mer psykoanalytiska modellen har ett individualpsykologiskt synsätt. Det är viktiga barndomsupplevelser som orsak och förklaring till att våldet får säte hos utövaren. Det kan också vara en följd av utvecklingspsykologiska faktorer.

Det psykiatriska perspektivet utgår från att det finns psykiatriska diagnoser hos förövaren.

Personlighetsstörningar och PTSD, Posttraumatiskt stressyndrom, är exempel på förklaringar.

Med ett psykiatriskt perspektiv följer individuell behandling och ibland medicinering.

Beteendeproblem ses som en följd av felaktig inlärning där modellinlärning via imitation av förälder som använt våld är en förklaring. Detta synsätt lägger tonvikt på att lära om via pedagogiska metoder och också kognitiva terapeutiska metoder.

Alternativ till vold (ATV) i Oslo är en institution som ser vanmactsdefinitionen som en förklaring till varför mannen slår. I stora drag betyder det att mannen känner en vanmakt och maktlöshet som han bara förstår att lösa genom att använda våld för att skenbart skaffa sig en känsla av makt i situationen. Den känslan menar man är viktig att arbeta med och det kan man inte göra utan att prata om maktfrågorna och jämställdhet mellan familjemedlemmarna. Man talar också om hur problemen har ett ursprung i tidigare upplevelser där föräldrarna utgör ett viktigt inslag som modeller för hur man är mot varandra.

De behandlingsinriktade verksamheter som riktar sig direkt till mannen är antingen krismottagningar för män som i huvudsak arbetar individuellt eller så arbetar man i mansmottagningar som arbetar både individuellt men framförallt med grupper av män.

Krismottagningarna definierar oftast våldet som utlöst av en kris och menar att man genom att ha en sådan allmän definition får män att lättare söka hjälp eftersom de inte själva uppfattar sig i första hand som våldsutövare. Även om det mesta av behandlingen är individinriktad så har man också gruppverksamhet med förövare.

Mansmottagningarna har lite olika utformning. De flesta har en psykodynamisk grundsyn med inslag av psykoedukativa metoder. Som exempel använder man film som arbetsmaterial för att relatera till och lära sig att uttrycka de känslor och tankar som upplevs under filmvisningen.

I maj 2006 var det en Nationell konferens i Uppsala – Förändring och behandlingsmöjligheter/Om arbetet med mäns våld i nära relationer. Av den dokumentation som sammanfattade föreläsningarna framgår det att även om man har olika teoretiska utgångspunkter är man enig i några grundläggande ställningstaganden som man måste arbeta med. Ett ställningstagande är att våldshandlingen inte får bagatelliseras. Det ska vara klart för alla att det handlar om våld och att det är viktigt att den som utövar våld tar ansvar för handlingen. Man kallar våld för våld. Ett annat ställningstagande är att det inte är hopplöst. Har man en våldsproblematik som innebär att man reagerar med våld vid svårigheter kan man göra något åt det. Även om man haft en far och farfar som haft samma bekymmer betyder inte det att man inte kan bryta mönstret och hitta andra alternativa sätt att lösa konflikter på.

När det gäller att arbeta med paret/familjen så finns det många beskrivningar på hur farligt det är att aningslöst försöka lösa konflikter i parsamtal/familjesamtal när det finns våld med. Våldet trappas lätt upp och kvinnan får ”betala” för saker som hon sagt. Därför är det viktigt att ställa frågan om det förekommer våld för att möta dem var för sig och få stopp på det pågående våldet. Samt att man ser till att kvinnan och barnen är tryggnade. När våldet har upphört kan man arbeta med familjen igen.

Ann-Marie Lundblad har gjort en stor undersökning (Kärlek och hälsa, par-behandling i ett folkhälsoperspektiv) av familjerådgivningarnas arbete och tittat på om arbetet med relationsfrågor är hälsobefrämjande. Konklusionen från hennes forskning är att det finns klart och starkt stöd för att det är så. I det perspektivet är det viktigt att familjerådgivningen har ett bra och kunnigt förhållningssätt till hur man möter par/familjer där våld förekommer. Ur en hälsobefrämjande synvinkel borde även krismottagning för män respektive kvinnor vara en bra väg att gå.

STUDIEBESÖK OCH KONFERENS

Vi har besökt följande verksamheter: Familjerådgivningen i Falun, Mansmottagningen mot våld i Uppsala, Familjerådgivningen i Umeå, Centrum mot våld i Umeå, Svenska Familjeterapiföreningens familjeterapikongress i Tylösand 2007.

Familjerådgivningen i Falun

Vid Föreningen Sveriges kommunala familjerådgivare, KFR:s, årsmöte i Falun 2005 bildades ett nätverk för familjerådgivare kring temat Våld i nära relationer.

Detta för att utvärdera/revidera de riktlinjer för pararbete vid våld som beskrivs i en rapport från 1996 ”Våld i parförhållanden – misshandel och hot i ärenden på familjerådgivningen” och för att ta del av varandras erfarenheter idag av att möta familjer/par där det förekommer våld.

Erfarenheter som screening, våldsenkät och annan metodutveckling inom olika familjerådgivningsbyråer.

Efter de tre nätverksmöten som hållits därefter blev syftet tydligare under 2007.

KFR vill tydliggöra och utveckla de kommunala familjerådgivningarnas bidrag till samhällets samlade insatser för att upptäcka och stoppa våldet.

Ytterligare en målsättning är att göra en ny kartläggning av våld i parrelationer och inventering av befintligt utvecklingsarbete, rutiner och metoder vid kommunala familjerådgivningar i landet. För detta har KFR sökt medel från Socialstyrelsen.

Familjerådgivningen i Falun är en av de familjerådgivningar som deltagit i nätverkets träffar och där man gemensamt funderat över hur man möter par då det förekommer våld. I Falun arbetar fyra familjerådgivare varav två män och två kvinnor.

Man har skapat riktlinjer vid våld i familjeärenden. Redan vid tidsbeställningen per telefon frågar man alltid om det förekommit/förekommer missbruk, hot eller våld i familjen. Man använder sig av den befintliga statistikblanketten för redovisning till Socialstyrelsen.

I ärenden där psykiskt eller fysiskt hot, våld eller missbruk förekommer/förekommit arbetar man alltid två familjerådgivare, en man och en kvinna. De två familjerådgivarna träffar tillsammans parterna enskilt först för att göra en bedömning av om det är möjligt med parsamtal eller om enskilda samtal ska erbjudas.

Under förutsättning att förövaren tar på sig ansvar för övergreppet och säger sig inse det olagliga

och felaktiga i handlandet och går med på att aldrig mer använda sig av detta förhållningssätt igen, stämmer man av med den utsatta om det finns förutsättningar för att ha gemensamma samtal på familjerådgivningen.

En muntlig överenskommelse görs vid de gemensamma samtalen där parterna uttalar att hot och våld absolut inte ska förekomma, utan att paret är villiga till att arbeta för att finna andra sätt att lösa konflikter på.

Om förövaren inte tar sitt ansvar för handlingen utan lägger ansvaret på den andre, anser man i Falun, att det inte är möjligt att ha gemensamma samtal då det skulle kunna eskalera våldet, det är kontraindicerat. I dessa fall erbjuds istället fortsatta enskilda samtal.

Mansmottagningen mot våld i Uppsala

Mansmottagningen mot våld i Uppsala, MVU, arbetar med våld i olika former. MVU bildades på hösten 2001 som en ideell förening. Under 2002 öppnades en regelrätt mottagning i egna lokaler och senare samma år beslutade Uppsala kommun att ekonomiskt stödja en fristående verksamhet med fokusering på våldsbehandling. Mottagningen har begränsat sitt arbete till att möta våldsproblematiken. Främst gäller det mäns hot och våld mot kvinnor och därmed också barnen. Man har valt att bearbeta våldet professionellt med ett levande könsmaktsperspektiv och att finna alternativ till våld.

Det vanligaste är en mans hot och våld mot den kvinna han har eller har haft en relation med. Man kan erbjuda bedömningssamtal med kort varsel för att sedan gå vidare i individuella samtal, stödkontakt eller i gruppsamtal.

I gruppsamtalen talar männen om det våld som de utövat och bearbetar detta tillsammans med andra män i liknande situation.

Män kan söka sig själva till MVU eller så kan de vid en rättegång dömas till behandling varför MVU har avtal med Kriminalvården.

MVU har dokumentationsskyldighet och dokumenterar sina samtal. De har en avgift för varje samtal som skiljer sig beroende på om mannen kommer själv eller via köpta platser genom Socialtjänst eller Frivården.

Idag är det ca 80 besökare individuellt eller i grupp per år, ca 1 nybesök eller bedömningssamtal i veckan. Varje vecka deltar 7-12 män i kontinuerlig individuell behandling och ytterligare 3-5 män i enstaka samtal. Behandlingstiden är minst ett år och de som deltar är där frivilligt eller dömda till kontraktsvård i samarbete med Frivården.

På MVU finns även en kvinnlig behandlare. På MVU anser man att genom att båda könen arbetar med männen i grupp så erbjuds de möjlighet att hantera och konfrontera sina tankar och känslor visavi kvinnor i en trygg miljö. Även individuella kontakter med kvinnlig behandlare finns. Det är då viktigt hur terapituationen ser ut och att ramen är tydlig.

MVU har etablerat en tät kontakt med Alternativ till Vold i Oslo (ATV) som sedan 2000 står för handledning, utbildning och konsultation.

Mansmottagningen mot våld i Umeå

Vid familjerådgivningen i Umeå har två av familjerådgivarna påbörjat ett arbete med att starta upp en mansmottagning mot våld. En önskan från familjerådgivarna är att mansmottagningen skall tillhöra Familjerådgivningen men bedrivs i separat lokal och med separat telefonnummer dit män kan vända sig själva. Till att börja med kommer man att ha mottagning en dag per vecka. Mansmottagningen kommer också att samverka med Centrum mot våld där Kvinnofridsmottagningen och Barnhuset inryms. Handledning kommer att ske genom

Mansmottagningen i Uppsala.

Mansmottagningen mot våld presenterar sig som en professionell verksamhet för män där man arbetar med våld i olika former med målet att våldet ska upphöra. Mycket av sina idéer har de fått från Alternativ till våld i Oslo som arbetat länge med dessa frågor.

Mansmottagningen vänder sig till män som har svårt att kontrollera sin ilska, har slagit sin partner och inte vill göra det igen, inte har använt våld men är rädd för att det ska ske, är orolig för att barnen far illa.

Man har som ambition att kunna erbjuda en första tid inom en vecka för att undersöka hur man ska gå vidare, i individuella samtal eller grupp.

Männen kan själva ta kontakt eller hänvisas från familjerådgivningen, psykiatrin, frivården (kontrakt/avtal), sjukvård, socialtjänst (kontrakt/avtal), polis, mansjour, kvinnojour, kranskommuner (avtal).

I arbetet på mottagningen ingår informationsarbete, motivationsarbete, individuella bedömningsamtal, individuellt behandlingsarbete, behandling i grupp, information till kvinnan om hennes möjlighet att få stöd vid Centrum mot våld.

Centrum mot våld Umeå

Centrum mot våld är en organisation inom socialtjänsten som inrymmer Kvinnofridsmottagning och Barnahus. Vi har besökt Kvinnofridsmottagningen för att ta del av deras verksamhet.

Kvinnofridsmottagningen är en relativt ny verksamhet dit våldsutsatt kvinnor kan söka sig. De kan söka sig dit själva via telefon/mail eller via bokad besök. Vid telefonsamtal försöker man lyssna in kvinnans livssituation då det gäller barnen, fysiska skador, riskbedömning, vilka behov finns, man erbjuder sina tjänster och bokar in nya telefonsamtal eller tid för besök.

De insatser som kan erbjudas kvinnan är råd och stöd, stödande och krisbearbetande samtal, skyddsåtgärder, försörjningsstöd, boendefrågor, läkarundersökning, föräldrastöd, möjlighet till polisanmälan.

I samtalen på mottagningen med kvinnan tas olika teman upp. Det kan vara frågor som handlar om hur en säkerhetsplan ser ut för henne. Man pratar om makt och kontroll. Hur kan hennes livsutrymme utökas? Vad är en bra relation? Skuld och skam. Uppbrottsprocessen och självkänsla.

Inom Barnhusets verksamhet sammankallar samordnaren till samråd eller planeringsmöte när ett ärende aktualiseras. Det finns en fast tid avsatt för detta varje vecka.

Samråd sker då polisanmälan inte är gjord/inte planeras. Då kan företrädare för BUP, socialtjänst och barn- och ungdomskliniken träffas. De insatser som då kan bli aktuella är utredning, dokumentation, krissamtal, barnsamtal, föräldrastöd, föräldra-/familjesamtal, möjlighet till ytterligare samråd med berörda.

Planeringsmöte sker när polisanmälan är gjord eller skall göras. Till detta möte tillkommer polis och åklagare som möjliga medverkande förutom tidigare nämnda verksamheter. De insatser som kan ske är polisförhör, utredning, barnsamtal, krissamtal, föräldrastöd, föräldra-/familjesamtal, läkarundersökning och dokumentation.

Kvinnan och barnen behöver inte gå runt till olika myndigheter för att få hjälp utan det mesta kan göras i de gemensamma lokaler som Centrum mot våld disponerar. Det finns förhörssrum med möjlighet till inspelning, undersökningsrum för läkarundersökning, samtalsrum som psykolog för

både barn och kvinnan kan använda vid både samtal och utredning.

Kvinnofridsmottagningen har också utarbetat rutiner för att på ett smidigt sätt kunna samverka med andra instanser inom socialtjänsten bland annat då det gäller försörjningsstöd och skyddat boende.

Familjeterapikongressen i Tylösand

När kärlek skadar - Föreläsning av Familjehuset Multilog – Ingalill Sjögård och Ingela Rydholm

Ingalill och Ingela har lång erfarenhet av arbete som familjerådgivare. De har arbetat tillsammans på familjerådgivningen i Varberg tills för ett par sedan då de helt övergick till privat verksamhet och nu arbetar i Familjehuset Multilog.

De menar att vi måste våga ställa frågor om våld, om svartsjuka, om aggressivitet när vi möter par/familjer. De arbetar alltid två då de fått vetskap om att det förekommer våld i relationen och då det är möjligt, helst en manlig och en kvinnlig terapeut.

Det finns olika teman i familjen som kan leda till våld som: att man är stressad i familjen, svartsjuka, bråk, att man blir så arg, tossig. Graviditeten är en riskperiod för många förhållanden. Barnmorskor på MVC möter många kvinnor som blir misshandlade under graviditeten och de vet inte alltid vad de ska göra. Det är därför viktigt att få till ett bra samarbete med MVC.

Det är viktigt att se och klargöra för sig själv i vilken **domän** (se nedan) man befinner sig i sitt möte med människor. Vilket uppdrag och vilket mandat man har.

Som familjerådgivare befinner vi oss vanligtvis i **reflektionens domän** eftersom samtalet är helt frivilligt och sker på initiativ av dem som vi möter.

När man som familjerådgivare arbetar med våld behöver man vara mer i **handlingens domän**.

Att göra upp kontrakt och överenskommelser på annat sätt än i andra samtal. Det systemiska förhållningssättet räcker inte till då det förekommer våld i relationen. Det är viktigt att säkra systemet så att våldet upphör.

Handlingens domän

- aktivitet, att göra
- sanning
- samtycke önskvärt
- frågor – förhör
- inte neutral – lagstiftning
- linjär förklaring
- förövare -> offer
- offentlig

Reflektionens domän

- terapeutiska samtal
- skapa mening
- skapar många berättelser
- samtycke nödvändigt, mandat
- neutralt frågande
- skillnad i moraliskt ansvar
- förövare ⇔ offer
- privat

Det är viktigt med tydliga ramar då det förekommer våld. Det kan handla om att: Terapeuten tar mer tag i planeringen, tar initiativ till hur ofta man ska träffas, bokar fler tider för samtal, kan förlänga samtalstiden, kanske till en halvdag, skriver eller gör upp muntliga kontrakt om att allt våld måste upphöra nu om terapin ska fortgå, att alkohol och droger inte ska förekomma under behandlingstiden.

Det är viktigt att uppmärksamma barnen – de ”mister” båda sina föräldrar när det förekommer våld i familjen. Man arbetar med barnets röst även när barnet inte är med i rummet.

Män i fokus - mansmottagning i Halmstad

Vid familjeterapikongressen berättade Anders Bergström och Stefan Sivesson om den mansmottagning som man arbetar med i Halmstad. Männerna kommer i huvudsak från Frivården som man har ett nära samarbete med.

Mötet med männen sker först i individuella samtal. Därefter slussas man in i en grupp tillsammans med andra män. För att avslutningsvis följas av ytterligare tre individuella samtal, där man går igenom vad man uppnått i den tidigare uppgjorda planen för behandlingen.

Vid presentationen beskrev föreläsarna hur de arbetar med männen i grupp. De förevisade de filmer som de har som bas i grupperna för att reflektera kring vilka känslor och upplevelser som dessa filmer väcker hos deltagarna. Filmerna är spelfilmer, speciellt anpassade för ändamålet, som beskriver hur ett våldsbeteende kan trappas upp från vardagliga konflikter till fysiskt våld.

Vid var fjärde minut stannar man filmen och deltagarna får reflektera över vilka känslor och tankar som situationerna och personerna väcker samt relatera till sig själv.

Arbets sättet är starkt präglad av ett psykoedukativt synsätt men har också inslag av andra teoretiska inriktningar.

Allt som allt träffar man männen vid 25 tillfällen där 8 är individuella samtal och resterande 17 är i grupp.

KONTAKT MED FÖRETAG OCH UNGDOMSVERKSAMHETER

Vi har besökt Lkab:s personalledning i Malmberget, Ungdomsmottagningen i Gällivare och Elevhälsan vid Välkommaskolans gymnasium i Malmberget för att presentera vår idé och önskan om samarbete.

Lkab

Vi har träffat representanterna för LKAB:s ledning, Mats Pettersson och Kirsten Hallman Pettersson, för att presentera vår idé och höra oss för om det finns intresse att samverka i dessa frågor.

De beskriver att LKAB är ett samhälle i miniatyr där de frågor som är aktuella i samhället generellt också avspeglar sig på arbetsplatsen. LKAB har sedan några år tillbaka mer aktivt arbetat med frågor som rör drogproblem och hittat former för att uppmärksamma och erbjuda hjälp till de anställda. Just nu deltar man i ett forskningsprojekt i samarbete med LTU (Luleå Tekniska Universitet) kring attityder, arbetssäkerhet och genus i gruvbranschen. Man beskriver att det finns ett teoretiskt och ett praktiskt syfte som hänger samman. Det praktiska syftet är bland annat att man vill åstadkomma förändringar som rör frågor kring arbetsplatskultur och värderingar. Framförallt förändrade attityder och beteenden kring arbetssäkerhet och manlighet. När man lyfter dessa frågor så ser man det som ett sätt att fördjupa LKAB:s jämställdhetsarbete.

Våra funderingar att arbeta förebyggande kring frågor om hot och våld visade man ett stort intresse för och såg att det låg i linje med deras pågående beskrivna projekt.

Vi uppfattade också att man var öppen för att diskutera vidare om hur man skulle kunna föra samarbetet framåt. Ett sätt skulle kunna vara att medverka vid arbetsplatsträffar och informera/samtala om temat relationer, aggressivitet, makt och språk

Ungdomsmottagningen

Vi har träffat representanter för Ungdomsmottagningen, Ingvor Ärleborg och Annika Norberg, som även de ställer sig positiva till samverkan men som idag saknar egna resurser för att aktivt medverka med personal.

UDM träffar idag skolklasser från högstadiet och pratar om sex-och samlevnadsfrågor. Det finns dock inget befintligt forum där man träffar unga vuxna på gymnasieskolan för information/utbyte i dessa frågor. Däremot träffar de dagligen unga vuxna i individuella kontakter som söker mottagningen. De ser att det finns ett stort behov av att prata om relationer och de svårigheter som kan uppstå som svartsjuka, att man begränsar varandra och hot och våld. Idag hänvisar man många unga vuxna till Samtalsbyrån.

Elevhälsan på gymnasieskolan

Vi träffade gymnasieskolans elevvårdsteam bestående av Lotta Lyckholm, Lena Eriksson och Birgit Kallander. Även de ställer sig positiva till någon form av samverkan kring frågor som relationer, aggressivitet, hot och våld.

Kuratorerna har börjat planera att gå ut till alla elever som går första året på gymnasiet och prata om kränkningar av olika slag. Deras utgångspunkt för att vända sig till förstaårselever var att då är allting nytt och det är viktigt att i förebyggande syfte informera och diskutera hur man ska vara med varandra. Eftersom gymnasieskolan är frivillig och eleverna har uppnått straffmyndig ålder innebär det att deras handlingar får andra konsekvenser än tidigare.

Vi förde ett resonemang om i vilken årskurs det är mest lämpligt att diskutera våra frågor. De möter inte elever i årskurs två eller tre klassvis. De möten som sker är enskilda och sker oftast på initiativ av eleven. Deras erfarenhet idag är att tjejer kommer till dem och pratar om svårigheter i relationen till framförallt pojkvännen. Elevhälsans erfarenhet är liknande det som UDM beskriver. Det är däremot inte så vanligt att pojkar kommer till dem med relationsfrågor. Även Elevhälsan hänvisar ungdomar till Samtalsbyrån.

INVENTERING AV HUR VÅLDET UPPMÄRKSAMMAS IDAG

Vi har ställt några frågor till främst socialtjänstens handläggare inom Gemensam biståndsenhet om hur man uppmärksammar och agerar vid frågor som rör hot och våld. Familjerätten och Barn- och ungdomsgruppen har svarat via mail och Vuxengruppen via telefonsamtal. Vi har även talat med Frivården om IDAP.

Gemensam biståndsenhet

Idag får familjerätten vetskap om att våld förekommer då föräldrar själva berättar. De får oftast veta det i efterhand när paret har separerat. Detta gäller också barn- och ungdomsgruppen.

Vuxengruppen träffar inte par så ofta.

Om man får kunskap om att våld förekommit frågar familjerätten paret hur de vill samtala, att den ena parten är med i samtalet på högtalartelefon kan vara ett sätt. Barn- och ungdomsgruppen skulle kalla kvinna först till ett enskilt samtal för att ta reda på mer.

Ingen av verksamheterna frågar generellt om hot och våld förekommer/förekommit men vid misstanke frågar man vidare, även vilken form av våld det handlar om.

Samtliga hänvisar mannen och kvinnan vidare till Samtalsbyrån och/eller Vuxenpsykiatri. I en del fall har kvinna redan en stödkontakt.

Barn- och ungdomsgruppen gör alltid en bedömning om barnet har tillräckligt skydd även om de i efterhand får veta att hot och våld förekommit. Familjerätten har alltid fokus på barnet i sina samtal.

Vuxengruppen möter oftast män och kvinnor i enskilda samtal. Deras erfarenhet är att unga män själva tar upp dessa frågor och berättar att de slagit sin partner.

Kvinnor tar inte lika ofta upp detta men vid misstanke om att våld förekommer så frågar handläggaren.

Öppenvården är en resurs som Vuxengruppen använder sig av. De träffar många yngre killar och pratar vidare om våldet och andra relationsproblem.

Vuxengruppen använder sig av en speciell utredningsmetod (ASI) då det gäller misstanke om missbruk av alkohol och droger. I denna utredning finns frågor om våld med.

Övriga reflektioner är att det är lite oklart vem som har ansvaret för dessa frågor inom socialförvaltningen, vem ska man hänvisa till och på vilket sätt tas det om hand?

Man reflekterar också över att det är så få som kommer till deras kännedom och om man därför borde ha som rutin att fråga alla om våld/aggressioner.

Ytterligare en reflektion är att man borde bli bättre på att se barnen vid vetskap om våld.

Försörjningsenheten kommer idag in då det blir aktuellt med ekonomiskt bistånd, exempelvis då det uppstår en situation med dubbla hyror för en kvinna som lämnat sin man då det föreligger hot och våld. De kan också bli kontaktade med förfrågan om att bistå vid lägenhetsanskaffning eller för att ordna ett akut boende för kvinnan.

Frivården

Vi vet att Kriminalvården/Frivården har ett eget behandlingskoncept, IDAP, för män som använt våld i nära relationer och blivit dömda.

Vi kontaktade Tomas Landström på Frivården i Gällivare för att ta reda på om män från vår region kan få behandling via IDAP.

IDAP har börjat implementeras i Luleå på Frivården. Man har där utbildat programledare som ska leda behandlingsgrupperna och programhandledare som följer ärendet och håller kontakten med klienten efter genomgången program.

Även någon från Frivården i Gällivare kommer att utbildas som programhandledare men det är ännu i planeringsstadiet. Idag finns möjlighet för klient/man från Gällivare att delta i programmet i Luleå men hur och om det fungerar rent praktiskt vet man inte idag eftersom det innebär resor varje vecka för att delta i gruppverksamheten. Man kan se svårigheter att starta gruppverksamhet för män på en så liten ort som Gällivare då det inte är tillräckligt många män som är aktuella för denna påföljd.

REFLEKTION

De olika delar som vi valt att kartlägga visar möjligheter till internt förändringsarbete, ny verksamhet samt förebyggande verksamhet. Redan idag finns möjligheter på Samtalsbyrån att förbättra vårt arbete med våld i nära relationer. För att däremot kunna utveckla gruppverksamhet eller tydliga behandlingsprogram för män krävs en annan organisation. Den skulle kunna vara en del av Samtalsbyrån men samtidigt tydligt avskild. Den tredje delen i det här utvecklingsarbetet skulle vara att komma ut i ett förebyggande arbete tillsammans med samverkanspartner både inom företaget och inom skolan.

Samtalsbyrån

Vår öppenhet på Samtalsbyrån har varit en viktig fråga för oss sen vi startade. Enkelheten att få

en tid för ett första samtal utan att behöva skickas runt eller behöva berätta hela sitt livs historia har uppskattats av våra besökare. Frågan är om denna öppna ingång har skapat svårigheter för de par där det förekommer våld eftersom våldet inte har uttalats och vi därför inte har kunnat förhålla oss till det.

Det finns olika sätt att uppmärksamma att våld förekommer. Ett sätt är att screena om våldsfrågor. Det kan man göra det direkt i telefon vid bokning av tid som man gör i Falun. Idag frågar vi inget specifikt mer än tar namn och telefonnummer och försöker hitta en tid som passar för ett första samtal. Vi frågar också om personen ska komma ensam eller tillsammans med någon för att planera tidsåtgång och om vi ska vara två vid samtalet då det är möjligt. Är det ett möjligt alternativ för oss att lägga in en fråga om våld till alla som ringer? Kan vi då erbjuda andra former för samtalet om det förekommer hot och våld? På vilket sätt ska vi arbeta hos oss då? Ska vi också föreslå enskilda samtal först vilket man gör på flera familjerådgivningar? Vad händer med vår öppna ingång då? Kommer människor att bli mindre benägna att komma till oss om de måste berätta mer i telefon? Hur vi ställer frågan har stor betydelse för hur människor uppfattar det. Om vi berättar att vi ställer denna fråga till alla för att det har betydelse för hur vi ska möta dem och i vilken form samtalet ska ske. Vi tror att risken är liten att vi skulle förlora besökare genom detta förfarande.

Ett annat dilemma är om kvinnan ringer och beställer tiden och på vår fråga berättar om att våld förekommer, hur uppfattar mannen det, att de erbjuds enskilda samtal och inte parsamtal, om det är så att han inte tar ansvar för våldet? Kan våldet öka om han förstår att kvinnan berättat?

Att screena vid första samtalet på Samtalsbyrån är ett annat alternativ, vilket är ett arbetssätt som ligger mer i linje med Multilog's sätt att förhålla sig. Detta väcker flera dilemman. Vid samtal med enskilda är det inget problem men hur gör man då man möter paret tillsammans? Är det möjligt att besvara frågan om någon är rädd och våldet styr hela familjesystemet? Att inte alla berättar om våld vid första frågan/samtalet vet vi men genom att ställa den visar man att det är möjligt att prata om det och kanske också att det är möjligt att förändra.

Kan det vara lättare att svara på frågan om paret har en relation till och fått förtroende för familjerådgivaren?

Att tänka mer aktivt på i vilken domän vi befinner oss, som Multilog beskriver, gör också stor skillnad i tydligheten för vad vi kan erbjuda.

Vad kan vi utveckla hos oss då vi får vetskap om att våld förekommer? Vi måste vara noga med att vi inte bidrar till att våldet fortsätter eller ökar genom att föra enskilda samtal och inte gemensamma samtal med paret. Risken med parsamtal är att den utsatta kan förledas tro att det är möjligt att prata om våldet och kvinnan kan känna sig trygg i stunden (i samtalet) och därmed berätta "för mycket" om hur det är. Detta kan få förödande konsekvenser när de går från Samtalsbyrån.

Erfarenheten från andra familjerådgivningar/familjeterapier visar att det är en fördel att arbeta två med dessa par/familjer, helst då en manlig och en kvinnlig terapeut.

Mansmottagning/Krismottagning

Som vi beskrivit tidigare finns det en klar skillnad mellan en mansmottagning som arbetar mot våld och en familjerådgivning där man också möter män. Vid en mansmottagning finns ett klart och uttalat program för hur man ska arbeta med männen med betoning på våldet. Det finns givetvis olika metoder att göra detta på.

Krismottagning är en annan typ av verksamhet. Krismottagning för män och kvinnor är skilda mottagningar. Inriktningen i verksamheten är att det i huvudsak rör sig om ett krisarbete och

följden behöver inte vara våld. Många Familjerådgivningar ingår i samma organisation som krismottagningarna.

Umeås familjerådgivning tänker bedriva Mansmottagning mot våld inom sin verksamhet. Men man skiljer ut mansmottagningen genom att vara i andra lokaler på bestämda tider. Att starta en mansmottagning mot våld i Gällivare idag tror vi skulle kräva en ny organisation utanför Samtalsbyråns ram.

Barnen och kvinnorna

Vem tar hand om barnen och ungdomarna i Gällivare kommun? Om vi i vår verksamhet, eller andra inom socialtjänsten, kommer i kontakt med familjer där det förekommit/förekommer hot och våld har vi idag ingen konkret verksamhet att hänvisa barnen till. Önskvärt vore att utveckla detta arbete, kanske något som kan ske i samverkan mellan Socialtjänstens öppenvårdsgrupp och BUP (Barn- och ungdomspsykiatri)? Gruppverksamhet för barn har visat sig ha stor behandlingsnytta eftersom de där får dela erfarenheter med andra. De får bekräftelse och kan prata om känslor kring skuld och skam.

Runt om i landet finns det olika exempel på verksamheter ger stöd till barn och ungdomar som upplevt våld i sina familjer. En sådan verksamhet är Dialogen i Falun. Det är en verksamhet inom socialtjänsten som har som verksamhetsidé att genom sitt arbete verka för barns och ungdomars trygga och goda uppväxtvillkor. Man arbetar bland annat med föräldrastöd, gruppverksamhet för barn och ungdomar till föräldrar med alkohol/drogberoende, stöd till barn och ungdomar som upplevt våld i sina familjer och annat ungdomsarbete.

Under året har arbetet med att starta en kvinnojour i Gällivare tagit fart och planen är att öppna verksamheten inom en snar framtid. Dessutom har den rikstäckande Kvinnofridslinjen startat vilket också underlättar för kvinnor att få hjälp.

Förebyggande arbete

I våra kontakter med LKAB, Elevhälsan och Ungdomsmottagningen uppfattar vi att det finns ett klart intresse av att vilja utveckla samarbetet kring frågor som rör relationer, aggressivitet, hot och våld. LKAB har en erfarenhet av och en redan uppbyggd struktur för att arbeta med attityd och jämlikhetsfrågor. Detta gör det lättare att komma in och arbeta med våra frågor kring relationer, hot och våld. Om vi kommer ut på arbetsplatser så kan vi också presentera Samtalsbyrån och möjligheten till att få hjälp via samtal hos oss.

Ett gemensamt arbete med Elevhälsan förutsätter att ett nytt forum skapas där man skulle kunna möta unga vuxna under deras andra eller tredje år på gymnasiet. Vi anser att det är bäst att möta dem tidigast under andra året eftersom de ofta börjar skaffa sig pojk- och flickvänner i den åldern och det kan bli problem i relationerna. Innan dess är de så upptagna av allt annat som är nytt med att börja på gymnasiet.

När det gäller ett direkt samarbete med Ungdomsmottagningen har vi idag inte någon idé om hur det skulle kunna se ut. Bemanningen idag möjliggör inte gemensamt arbete med ungdomar i grupp. Däremot är de en viktig samarbetspartner eftersom de träffar många unga vuxna i enskilda möten och kan uppmärksamma problem och hänvisa vidare till annan hjälp.

Det är givetvis viktigt att fortsätta utveckla det samarbete som vi har idag med familjehälsan, polisen, kvinnojouren, primärvården, BUP med bland annat gemensamma möten kring dessa

frågor. Det är viktigt att hålla varandra informerade om vad vi alla kan bidra med på en liten ort som Gällivare där vi saknar specialresurser och är beroende av varandra.

SLUTSATSER

Vårt syfte med kartläggningen var att undersöka om det finns möjligheter att utveckla arbetet med våld i nära relationer. Svaret på detta blir i tre delar.

Den första delen handlar om den befintliga verksamheten. Idag med de resurser som står till buds på Samtalsbyrån med familjerådgivning kan vi förändra och förbättra vårt mottagande av män med "våldsbekymmer" i enskilda samtal. Det blir viktigt med en annan struktur i samtalet och att styra upplägget på ett annorlunda sätt än i andra samtal, där våra besökare själva styr. Teman kring våldet måste få ett större utrymme i samtalen och vi måste vara mer uppmärksamma vilken domän vi befinner oss i. Detta gäller också i mötet med de kvinnor som varit utsatta för våld. För att tidigare uppmärksamma par där det förekommer hot och våld måste vi se över hur vi kan screena om våld, det vill säga, fråga samtliga som söker oss om detta, för att kunna erbjuda andra samtalsformer och inte förvärpa situationen och medverka till att våldet ökar. I de familjer där det finns barn som bevittnat eller själva varit utsatta för våld ser vi ett stort behov av att kunna hänvisa dem vidare till eget behandlingsalternativ som inte finns idag.

Den andra delen handlar om att skapa en separat verksamhet för män med våldsbeteende. Detta kräver att man bygger upp en ny verksamhet speciellt inriktad på män. Antingen i form av krismottagning för män och kvinnor som gjorts på många platser i landet under samma hatt som familjerådgivningen. Eller en helt separat mansmottagning med inriktning mot våld. För att kunna ro något av dessa projekt i land bör man vara två terapeuter, helst en man och en kvinna.

Om man startar en krismottagning för män krävs det att man där också har en tydlig profilering mot våld. Likaså att man har ett tänkt koncept för behandling av män i grupp.

Med tanke på befolkningsunderlaget i vår kommun tror vi att det förebyggande arbetet är en viktig förutsättning för att kunna fånga upp män i ett tidigare skede.

Den tredje delen som innefattar det förebyggande och uppsökande arbetet hänger nära samman med att det finns resurser i form av ovanstående mottagande. Man måste ha en utbyggd verksamhet att hänvisa män till om vi går ut och lyfter frågan på företag och bland unga vuxna. Det förebyggande arbetet är tidskrävande i sig eftersom det förutsätter aktivt deltagande på arbetsplatsmöten och i skolklasser. Den positiva inställningen från företag och skola visar att det är möjligt att genomföra gemensamma projekt och skapa nya arenor för samverkan.

Oavsett i vilken form utvecklingsarbete sker är det av största vikt att koppla utvärdering till det arbete man gör så att man vet om det gör nytta. Vår förhoppning är att denna kartläggning får utgöra ett diskussionsunderlag för kommunens politiker om framtida satsningar kring frågor som rör våld i nära relationer.

Vårt förslag är att, i exempelvis projektform under tre år, tillsammans med berörda samverkanspartner hitta den form som passar vår ort och dess förutsättningar bäst. Det stora intresset hos företag och skola uppfattar vi som unikt. Vi har inte hittat någon annan i landet som prövat en sådan förebyggande tanke kopplad till behandlingsarbete.

Litteratur som inspirerat oss

Holmberg.C, Enander. V (2004) Varför går hon? Kabusa Böcker

Isdal.P (2001) Meningen med våld, Stockholm, Förlagshuset Gothia

Rapport: Mäns våldsutövande - barns upplevelser av Maria Eriksson med Helene Biller och Dag Balkmar (2006)

Rapport: Nationell konferens i Uppsala -Förändring och behandlingsmöjligheter/Om arbetet med mäns våld i nära relationer (2006)

Rapport: Våld i parförhållanden - misshandel och hot i ärenden på familjerådgivningen med utgångspunkt från en KFR-konferens på Sättra Bruk (1996) Gitt Rosander Gerhardsson

Rapport: Utvärdering av Karlfrid i Karlstad, Frideborg i Norrköping, Utväg i Skaraborg, Bergström och Rudqvist (2006)

Avhandling: Kärlek och hälsa, par-behandling i ett folkhälsoperspektiv, Ann-Marie Lundblad (2005)